

פרוטוקול מס' 276

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
תל-אביב, י'ז בטבת תשל"ג - 22.12.72, שעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
י. גולדמידט - היו"ר
י. ארידור
ג. בן-פורח
ש. פרידמן

מוזמנים:
י. קרפ - משרד המשפטים

מזכירת הועדה:
ר. מלחי

קצרנית:
מ. איזנברג

סדר-היום:

- א. חוק דיני עונשין (דרכי ענישה)
(תיקון מס' 2) תשל"ב-1971;
- ב. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 2),
תשל"ב-1972.

(28.12.72 ביום)

א. חוק דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 2)
תשל"ב - 1971

היו"ר י. גולדשמידט: ברשותכם, אני פותח את הישיבה.
הסעיף הראשון בסדר-היום - חוק דיני
עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972.

לפניכם הנוסח הלבן שסיכמה הועדה והנוסח
הכחול. נעבור על הנוסח הלבן.

הנושא הוא - תוספת פיגור על אי-חשלוֹם
קנסות במועד לאחר שהשימוש במאסר לא הוכיח את עצמו כמעשי מסיבות
שונות שלא-כדאי לחזור עליהן. הועדה הכניסה מספר שנויים בהצעה
הכחולה.

בסעיף 1 32א(ב), אני מציע כי אחרי המלים
"ולא פחות מעשר לירות" יבוא פסיק ואחריו: "ובתום כל תקופה של
ששה חדשים שעברו מן המועד הקבוע - עשרה אחוזים נוספים מן הקנס".

י. ארידור: ברישא קשל סעיף זה קבענו: "עשרה אחוזים
מן הקנס או מחלקו שלא שולם, לפי הענין,
ולא פחות מעשר לירות. אני חושב שנוסח זה צריך להיות גם בסיפא,
כי אחרת אנו נכנסים לחישובים של העברות ולא תהיה התאמה בין הרישא
ובין הסיפא.

י. קרפ: לגבי התוספת הנוספת לא רצינו לקבוע שהיא
לא תפחת מעשר לירות, כי אנו יודעים שלגבי
הקנסות הנמוכים 10 לירות זה שער גבוה מ-10 אחוזים. הקנסות
אינם מוטלים בחצאי לירות או ברבעי לירות, כך שחישוב האחוזים אינו
קשה.

היו"ר י. גולדשמידט: נניח שהקנס הוא 20 לירות. בפעם הראשונה
תהיה התוספת 10 לירות; כעבור ששה חדשים -12
לירות וכעבור 6 חדשים נוספים 14 לירות, ולא 20 - 30-40 לירות.

י. ארידור: בסיפא לא נאמר: מן הקנס או מחלקו שלא
שולם". אני מציע אפוא להוסיף את המלים
"או מחלקו שלא שולם".

י. קרפ: אני מוכנה לקבל הצעה זו.

י. ארידור: אין הגיון שנבדיל מבחינת המנימוס בין
קנס ובין התוספת. אינני דואג לאנשים
שבגלל קנסות של כמה עשרות לירות מטרדידים את המדינה. אני גם רוצה
להקל על עבודת המחשב. לכן אני חושב שצריך להיות מנימוס מסויים.
אני מציע מנימוס 10 לירות. אין הצדקה לקבוע זאת בפעם הראשונה
ולא בפעם השנייה.

ש. פרידמן: לאחר שקבלנו את העקרון שנוחות הביצוע
עולה על חיפוש אחרי פרופורציונאליות
צודקת, נראה לי שאנו צריכים ללכת בדרך שמציע חבר הכנסת ארידור.
ההצעה הראשונה של חבר הכנסת ארידור נראית לי הכרחית.

היו"ר י. גולדשמידט: על ההצעה להחאים את הסיפא לרישא, אין
חולקים.

אם התוספת תהיה תמיד 10 לירות, במקרים רבים התוספת תעלה על הקנס. אבל מאחר וזה יכול לקרות בסכומים קטנים ולא בסכומים הגדולים, ואי-תשלום הקנס במועד הוא עדות לרשלנות יותר מאשר לאי-יכולת, אני מצטרף להצעה.

הוחלט: בסיפא של סעיף 32א(ב) יוסיף:
"אם מחלקו שלא שולם ולא פחות מעשר לירות".

ש. פרידמן: אני מציע לבטל את הפסיק שהציע להוסיף יושב-ראש הוועדה ולהוסיף משפט.

י. קרפ: אפשר למצוץ נוסח אחר.

היו"ר י. גולדשמידט: בסעיף 32א(ג) הסיפא היא תוספת של הוועדה מתוך השוואה לתהליך הקיים בענין התראות והודעת בית המשפט.

י. קרפ: בסעיף 32ב אין שנוי.

בסעיף 32ג הוספנו רשם בחור רשות מוסמכת לפטור וקבענו אפשרות ערעור.

י. ארידור: בסעיף 32ג(א) אני מציע לכתוב: "מתשלום התוספת או מחלקה.

י. קרפ: מה המשמעות של פטור מחלק מהתוספת?

י. ארידור: נניח שאדם שילם חלק מהקנס והלך לעולמו. היורשים לא ידעו שיש התחייבות. אם בית המשפט יכול לפטור מכל הקנס, מדוע לא תהיה סמכות לפטור מחלק ממנו. לדעתי, זה יחסוך ערעורים. כאשר בית המשפט פוסק חצי או רבע מהתוספת הוא סוגר את ההליכים.

י. קרפ: האם צווח בסכומים גדולים הם מיעוט. ובסכומים קטנים מה המשמעות לפטור מ-5 לירות או מ-10 לירות?

י. ארידור: בית המשפט ציווה על אדם לשלם קנס של 50,000 לירות בתשלומים של 5000 לירות לחודש. כעבור כמה זמן חלה האדם. אם בחמישה החדשים הראשונים לא היתה הצדקה לאי-תשלום, הרי בחמישה החדשים הבאים היתה הצדקה. מדוע לא חנתן לבית המשפט הסמכות לפסוק שמחלק הוא פטור?

מ. בן-פורת: אני חושב שזה הגיוני להוסיף את המלים "או חלק ממנה" כדי להשאיר לבית המשפט אפשרות ברירה בין פטור מוחלט ובין פטור חלקי.

היו"ר י. גולדשמידט: המקרה שראינו לפנינו היה שהתוספת נגזרת גם על חלק מהקנס שלא שולם. עכשו מוצע שהפטור ינתן גם הוא רק מחלק, אם שוכנע בית המשפט שהיו סיבות סבירות.

י. קרפ: אפשר לומר: לפטור מהתוספת או מחלקה.

היו"ר י. גולדשמידט: בסעיף 32ג(א) אחרי המלים מתשלום התוספת יבוא "או חלק ממנה".

י. ארידור: לגבי סעיף 32ג(ג), לא הייתי מציע להעמיד שופט בפני מצב שהוא פוסק ופסוקו הוא סופי. לפי דעתי דבר כזה מעודד מתן רשות לערער. שופט בעל מצפון יכול לסרב לתת רשות ערעור אם הוא יודע שביה משפט גבוה ממנו יכול לתת רשות ערעור. אם השופט יודע שהחלטתו היא סופית, בדרך כלל יתן רשות ערעור. ואני רוצה לעודד אותו לסרב לתת רשות ערעור. לכן אני מציע שתהיה אפשרות של ערעור על החלסת בית המשפט או הרשם.

ש. פרידמן: נראה לי שביחס לקנסות קטנים וחוספות קטנות, היינו צריכים לשים סוף פסוק, כי כל מגמת החוק היא לפשט את ההליכים ולא להכביד. אני שואל: האם לא ניתן להכניס איזה שהוא מבחן; אם מדובר בסכומים עד 100-50 לירות, החליך ייפסק ואי אפשר יהיה לערער פעם נוספת. לעומת זאת אם הקנסות חמורים והתוספות כבדות, תנתן אפשרות כזאת.

י. קרפ: במאבק בין שתי הקיצוניות, בין קביעה שהחלטה של השופט בבקשה היא סופית - וזו הייתה ההצעה המקורית של ועדת השופט לנדוי - ובין פתיחת פתח של ערעור בכל ענין, אנחנו בחרנו ללכת בדרך ביניים.

אשר להצעתו של חבר הכנסת פרידמן, לא הייתי קובעת גבולות כספיים למתן זכות ערעור, כי אנו סוברים שדין פרוטה כדין מאה.

לכן בחרנו בדרך ביניים - מתן אפשרות ערעור אבל חסימת הענין בשלב ראשון; יכול להיות שהשופטים יתנו רשות לערער ולא יסרבו. אם זה הנימוק, אינני חושבת שזה שקול כנגד כך שביה המשפט בערכאה גבוהה צריך יהיה לדון בענין.

י. ארידור: מדוע אנו צריכים ליצור תקדים שאדם יחליט לצבי פסק דין של עצמו? בחוק הישראלי אין תקדים כזה. הדבר אינו נראה לי אסתטי אם אדם מחליט על אי-מתן אפשרות ערעור על החלטה של עצמו.

היו"ר י. גולדשמידט: אני חושב שעלינו לבתליט על אחת משתי האפשרויות: או שנבטל את הערעור, כפי שהוצע בחוברת הכחולה...

י. ארידור: ערעור יכול להיות גם מצד המדינה.

י. קרפ: זו אפשרות תיאורטית מאד.

היו"ר י. גולדשמידט: או שאנו נותנים אפשרות ערעור ואז פוסקים וזה סופי. אומר חבר הכנסת ארידור: איפה נשמע שאדם שפוסק נועל את הדלת בפני ערעור על פסיקתו. זה אינו יותר גרוע מאשר ההצעה הראשונה, שלא הייתה שרירותית, שאמרה שאין ערעור. אנו רצינו להיות רחמנים בני רחמנים והכנסנו ערעור. אני אומר: או שנחזור להצעה המקורית בה לא היה ערעור או שנשאיר את הנוסח המוצע.

מ. בן-פורת: לדעתי, צריך לקבוע באוק שאין ערעור.

היו"ר י. גולדשמידט: אנו דנים באנשים שלא שילמו קנסות ולא שילמו תוספות פיגורים. עד היכן אנו צריכים לרוץ אחריהם? אני חושב שעשינו יפה שהכנסנו ערעור. אינני נוטה ללכת מעבר לזה. אם תהיה נטף כזאת, אקבל הצעת חבר הכנסת בן-פורת.

ש. פרידמן:
אני מוכן לקבל את ההצעה שנשאר את הנוסח שקבענו. והפרקטיקה תלמד אותנו אם יש מקום לתיקון או לא.

הוחלט להשאיר סעיף 32ג (ג) בנוסח שנקבע על ידי הועדה.

י. קרפ: בסעיף 34 ובסעיף התחילה אין שנויים.

היו"ר י. גולדשמידט: עלינו את הקריאה האחרונה בחוק דיני עונשין (דרכי ענישה) (תיקון מס' 2), חשל"ג-1972.

י. קרפ: אני אגיש את הנוסח.

היו"ר י. גולדשמידט: והוא יובא לידיעת הועדה. לא נדון בו יותר.

ב. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 2) חשל"ב-1972

היו"ר י. גולדשמידט: אנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום - חקק לתיקון פקודת הראיות (מס' 2) חשל"ב-1972.

הדיון האחרון בחוק זה היה בישיבת הועדה ביום 5 בדצמבר כאשר ארחנו את פרופ' גינוסר. אף על פי שלא השלמנו קריאה ראשונה של החוק כולו; שמא חסכמו שהיום נעסוק בסעיף 2. אם אין התנגדות, נשמע דברי הסבר מפי הגב' קרפ.

י. קרפ: הוועיון הוא לאפשר ריכוז ההליכים במשפט אזרחי ופלילי במידת האפשר, לא רק במובן זה שמה שנפסק במשפט אחד יהיה ראיה במשפט השני, אלא שבמידת האפשר אותו שופט שדן בענין הפלילי, התרשם מהעובדות והוא שקבע את המימין, הוא שיפסוק גם בענין האזרחי. ולענין זה הצענו סעיף האומר, שאם הצדדים הם רק התובע והנאשם במשפט פלילי יראו מה שנקבע במשפט הפלילי כאילו נקבע במשפט האזרחי, ולא יהיה צורך להביא פסק הדין כראיה, כי השופט יודע מה צאמר בפסק דין. אם לעומת זאת יש אדם שהוא צד נוסף, יחולו שאר הדראות הסימן. אם האדם זר לגמרי, יוכל להביא ראיות ולסתור, ואם הוא אחד מהאנשים הנמנים בסעיף 41(ג), יחולו עליו ההגבלות באותו סעיף.

אני רוצה להקדים תרופה לויכוחים. בישיבה הקודמת הושמעה השאלה, מדוע להגביל את סמכות בית משפט השלום ל-20,000 לירות. הענין הובא לשיקולו של שר המשפטים והוא מוכן לקבל את הדיעה, שאפשר להחיל בנסיון בלי הגבלה של סמכות בית המשפט; כלומר להכיר בעובדה שכמו בחביעה שכנגד אנו מוכנים לתת לבית משפט השלום סמכות בלתי מוגבלת מבחינת גובה הסכום, כך גם במקרה זה. מבחינה מעשית זה יכול להביא לייעילות, כי תביעות נזיקין שהסכום שלהן עולה על 20,000 לירות, שמספרן אינו מועט, יכולות להשמע באותו מעמד ולא יהיה צורך להעבירן לערכאה גבוהה יותר.

היו"ר י. גולדשמידט: פרופ' גינוסר טען שהגבול של 20,000 לירות הוא צר מדי. כי רוב התביעות הן בסכום הרבה יותר גדול. לכן הוא מציע או לבטל גבול זה לגבי בית משפט השלום או שמשפט כזה יעבור לבית המשפט המחוזי.

י. ארידור: אני הופתעתי מההצעה של הגב' קרפ שהיא הגדירה אותה כחרופה לויכוחים. אינני מבין את הסעיף. ואינני מבין את ההצעה של משרד המשפט. יש לי הרושם שאצלנו מגישים הצעות בלי גישה עקרונית מדריכה בבעיות משפטיות. אם אנו רוצים שעניני נזיקין בסדר גודל של מאות אלפי לירות ידונו בבית משפט השלום, צריך לקבוע שהם יהיו בסמכות בית משפט השלום. אבל זו איננה הגישה של משרד המשפטים. הגישה של משרד המשפטים היא שעניני נזיקין בית משפט השלום מוגבל ב-10,000 לירות. אם רוצים לשנות את החוק, בבקשה יגישו הצעה להגדיל את הסמכות של בית משפט השלום. אבל מדוע צריך להבדיל בין שני סוגים של תביעות נזיקין מבחינת הסמכות? אומרים שנקטיין על ידי כך מהעדמס של בית המשפט המחוזי. אני אינני בטוח בכך. עניני נזיקין שהיום מטופל בהם בשתי ערכאות, בית המשפט המחוזי ובית המשפט העליון, על ידי הצעה זו יטופל בהם בשלוש אינסטנציות. זאת אומרת יהיו 3 ערעורים. וכך אדם אחד תהיינה לו שתי ערכאות לערעור ואדם אחד תהיה לו ערכאה אחת לערעור.

מדוע צריכים להיות הבדלים אלה? מדוע אנו מכניסים שיטות בלתי אחידות בעניני שיפוט? צריך לקבוע פעם אחידות בענינים אלה. יבוא ואדם ויגיד: אני מגיש תביעה לבית משפט השלום, אבל הערעור הסופי הוא לבית המשפט המחוזי; אדם שמגיש אותה תביעה לבית משפט השלום, הערעור הסופי הוא בבית המשפט העליון. נכון שבבית משפט השלום יראו את המימצאים כסופיים. אם ילך לבית המשפט המחוזי לא יראו אותם כסופיים. כלומר, לא רק מבחינת הערעור אלא גם מבחינת המימצאים יהיו הבדלים.

ומה שחמור מכל הוא שעורך הדין יבחר לעצמו את השופט. האפשרות של בחירת שופט על ידי תובע, לא נשמעה כמוה בשום מקרה.

י. קרפ: ובתביעה שכנגד?

י. ארידור: בתביעה שכנגד זה קיים. אבל הוא מביא עליו את הדבר. הוא בחר. אבל לא אנו נותנים סמכות לתוע לבחור את השופט. וכאן אנו נותנים אפשרות כזאת.

י. קרפ: הבחירה היא באפשרות שלא לבקש צירוף.

י. ארידור: נסוין שמכל השופטים בישראל נותנים לו לבחור רק אחד, אבל נותנים לו לבחור. אני חושב שזה דבר ללא תקדים. אנו יוצרים פתרונות אד-הוק ושוברים עקרונות משפטיים. לא הייתי תמה אם הצעה כזאת היתה באה מחבר ועדה שאינו רוצה לשמור על עקרונות סיסטמטיים. אבל אני תמה שמשרד המשפטים מביא הצעה כזאת. ומתי התובע בוחר שופט? כאשר הוא יודע את עמדתו ודעתו על הנאשם. בדרך כלל אנו אומרים ששופט לא ידון בענין אם הביע עליו דיעה. כאן אנו אומרים שהוא ידון דוקא משום שהוא הביע דיעה. אילו היינו קובעים עקרון שחמימצאים הפליליים מחייבים, זה בסדר. הדיעה של השופט הזה מחייבת את כל השופטים ואז אין נפקא מינה מי השופט. אבל כאן זה מחייב את אותו. והמשך הדיון לפי סיכום התביעה יהיה בבית המשפט המחוזי בכל מקרה. ואז יוצא שבאותו בית משפט הוא בוחר מאיזו דרך ללכת ומה יהיו דיני הראיות החלות על הנתבע. והיה, והמשפט יהיה בפני שופט שנחן פסק דין במשפט הפלילי, אז יש ראייה מסוג א' והיה וזה יגיע לשופטים אחרים - יש ראיות מסוג ב'.

קיימת בעייה נוספת. בדרך כלל בעבירה שמהווה עילת נזיקין, דן הרכב של שלושה שופטים, כי אז חל סעיף 212.

ואז נשאלת השאלה, מי נתן את פסק הדין. במקרה זה ברור שהיחיד כולל רבים ושופט פירושו כל שלושה השופטים.

פרופ' גינוסר לא אמר דברים אלה. אבל אני חושב שאילו היה שם לב לזה, היה אומר את הדברים.

פרופ' גינוסר העלה את השאלה הנובעת מהמושג "מיד". מה זאת אומרת מיד? התובע האזרחי אינו יושב בבית המשפט ומסתכל מתי ניתן גזר הדין. מיד לאחר גזר הדין יש ערעור. בסעיף 42(א) כתוב "פסק דין חלוט" ובסעיף 35(א) לא כתוב "פסק דין חלוט". אני מניח שהמשמעות המכוננת על ידי משרד המשפטים. אין לי ספק שהיתה כוונה מצד משרד המשפטים בהבדלי ניסוח אלה. יוצא שלאחר פסק הדין הפלילי מגיש התובע את התביעה האזרחית ומסתמך על פסק הדין הפלילי. בינתים יש ערעור. התביעה האזרחית מתחילה להתברר. לפי תקנות הדיון היא צריכה להתברר מיום ליום. יכול להיות מצב שינתן פסק דין בתביעה האזרחית עוד לפני ההחלטה בערעור הפלילי. מה יקרה אם בית המשפט העליון ישנה את המימצאים וייתזכה את הנאשם? האם התביעה האזרחית נפלה לחלוטין או שהתובע האזרחי יכול לבוא ולהגיד: עכשו אני תובע מחדש בבית משפט אחר אצל שופט אחר?

כל זה נובע מתוך כך שאין גישה עקרונית. אין נסיון ליצור שיטה. פותרים בעיות אד-הוק. וכך אנו יוצרים מערכת מעוותת שבה עורכי הדין במקום לגיש משפטים דנים בכל מיני טקטיקות. לכן אני חושב שסעיף זה מיותר.

היו"ר י. גולדשמידט: אשר לבחירת בית המשפט, מגיש התביעה מוגבל לפי הכללים לאזור ולבית משפט. אם העניין קרה בחיפה, אי אפשר להגיש תביעה בבית המשפט בבאר-שבע. השאלה של הבחירה שמדגבלת לשאלה מי טיפל בתביעה. אני שואל: האם יש הכרח לקבוע עניין זה בחוק? אם נניח שליעילות החידוש שבמצעת החק יתרום אם שופט או ההרכב שדן בתביעה הפלילית ידונו בתביעה האזרחית, האם לא ניתן להשיג זאת על ידי נהל שיקבע נשיא בית המשפט העליון בשביל הנהלת בתי המשפט? בזה אנו עונים, תאורטית בכלל ומעשית על חלק של המקרים, על הבקורת של חבר הכנסת ארידור, שהעומד להגיש תביעה אזרחית שוקל אם להגיש תביעה לפי השופט שידון בה; כלומר, על ידי כך נמנע מה שקורא חבר הכנסת ארידור בחירת שופט. מדיניות הנהלת בתי המשפט חתיה, שאם הדבר ניתן יטילו בירור התביעה האזרחית על אותו שופט, אם הוגשה התביעה עד לזמן מסוים. מדוע אנו צריכים להעמיס עניין זה על החוק ולא נוכל להשיג אותה מטרה בדרך מינהלית?

ש. פרידמן: אילו היינו מקבלים הצעתו של פרופ' גינוסר בעניין ביטול הגבול של 20,000 לבית משפט השלום, ומלכתחילה מעבירים את הכלל לבית המשפט המחוזי, היינו מסירים את הבעיה של שתי אינסטנציות לערעורים שהעלה חבר הכנסת ארידור.

עם כל הרצון לקבל את הגישה שטוב היה לפתור את הבעיות על פי מונחה אחיד, נדמה לי שכאן יש איזו דילמה. והגישה של הקו האחיד אינה פותרת את הבעיה. כמוכר, אפשר לומר: כל עוד לא מצאנו עקרון מנחה המבטיח גישה אחידה ושווה לכל הבעיות, אנו מקבלים בינתים את כל התוצעות על כל הסיבוכים. אבל אפשר לגשת גישה אחרת; דברים מסויימים שאני יכול לתקן - אחקן על חשבון אותה גישה שמלכתחילה היא חיובית יותר, אך כרגע אינני יכול לנקוט בה.

מ. בן-פורח:

חבר הכנסת אנקוריון שאל, אם לצורך חוק זה הפרוצדורה האזרחית תהיה הפרוצדורה הקיימת או שצריך יהיה לקבוע פרוצדורה אחרת. מה השוני המתחייב בפרוצדורה?

י. קרפ:

לדברי חבר הכנסת ארידור - איננו מנסים לפתור כל הבעיות של ההליכים האזרחיים והפליילים בבתי המשפט. הגישה שלנו איננה עקרונית אלא פרגמטית. זו בעצם המגמה שלנו. מבחינת הבעייה הכללית, יכול להיות שאם תתקבלנה ההמלצות של ועדת השופט ברנזון, ולא יצטרכו צידי ההוכחה רשלנות לצורך תביעות נזיקין ובמשפטים של תאונות דרכים, יהיה בכך פתרון כללי ושיטתי. עדיין אין לנו פתרון זה. אנו חושבים על פתרון בדרך של שנוי סמכויות בתי המשפט ויצירת שתי ערכאות. אלה דברים הרבה יותר עקרוניים, אבל עוד לא הגענו אליהם. מה שהגענו אליו בשלב זה הוא, שאם יש תביעת נזיקין עקב תאונת דרכים, במקרים מסויימים - לא בכל המקרים - תהיה אפשרות לייעל את הדיון. אני חושבת שהתביעה האזרחית מתגבשת יותר מאוחר מהשלב בו מתקיים ההליך הפליילי. במקרים כאלה ממילא לא יהיה צירוף. ההצעה מכוונת לאותם מקרים שבהם התובע בוחר דיון מהיר והוא יודע שיקבל פסק-דין מידי במקום לחכות תקופה ארוכה יותר ולתבוע מחדש בבית המשפט המחוזי.

ברור שהדבר מצריך תקנות דיון שיסדירו את ענין הצירוף; תקנות שיקבעו באיזה שלב צריך התובע האזרחי להצטרף. לא יתכן, כפי שאמר חבר הכנסת ארידור, שישב התבוע בבית המשפט ויחכה עד שינתן פסק-דין ואז יגיד שהוא מצטרף. ברור שתהיינה תקנות שצריך להגיש תוך תקופה מסויימת את התיק עם המסמכים, והוא יועבר לשופט שדן בענין. מטבע הענין מתחייב שאותו אדם שהגיש את הבקשה, עדיין לא ידע מה מסקנות השופט. לכן לגבי הסענה של בחירת השופט הנוח, הוא צריך להגיש תוך תקופה מסויימת שתקבע בתקנות, וזה יהיה בתקופה שלפני סיום ההליך הפליילי. אני חושבת שבהכרח מסתבר שעדיין האיש אינו יודע מה התוצאות.

אני חושבת שאותן תקנות יצטרכו לקבוע מה יקרה אם בשלב של הערעור משתנה החלטת השופט. אפשר יהיה לקבוע שיראו זאת כערעור לצורך ההליך האזרחי, או אפשר לקבוע כל דרך אחרת. אינני רוצה להתחייב מה יקבע. אבל הדברים נתונים לתקנות.

היו"ר י. גולדשמידט: זה לא נאמר.

י. קרפ: זה לא מכונה חוקי בתי המשפט, ששר המשפטים יחקיק תקנות.

לשאלה, האם אפשר לקבוע הכל בתקנות, התשובה היא - לא; כי יש דברים עקרוניים שצריך לקבוע בחוק. וקודם כל ענין הסמכות. אם אנו רוצים לקבוע שסמכות שופט שלום לדון בתביעות לעליון, 10,000 לירות, צריך לקבוע זאת בחוק; אם אנ רוצים לקבוע שיראו את המימצאים והמסקנות כאילו נקבעו ולא כראייה לכאורה, גם זה צריך לקבוע בחוק. ספק בעיני אם זה יכול להקבוע בדרך מינהלית, כי לא תמיד התנאים שווים. לפעמים לא מתגבשת התביעה וזה אינו צריך להיות נתון לגביעת בית המשפט. לפעמים זה צריך להיות גם בידי התובע. זה לא בדיוק ענין לשיקולים של בית המשפט בלבד.

נכון שהבחירה של השופט - לא במובן זה שהתבוע בוחר את השופט, אם פסק הדין נוח לו, כי הוא אינו יודע אם פסק הדין נוח לא, אבל נכון שהוא בוחר לצרף ואז מבחינת הנאשם זה סוף פסוק.

אינני רואה שהליך זה שובר עקרונות. אבל הוא חריג במקצת, כי זו איננה הפרוצדורה המקובלת, אם כי התקנות יקבעו

שהוא יתנהל בדרך שמנהלים הליך אזרחי.

אני חושב שהמגמה המעשית היא שהיתה בראש ענייננו. אינני חושבת שהיא שוברת עקרונות וקובעת דברים שאיננו מוכנים לקבל אותם מבחינה עקרונית.

י. ארידור: אני לא עוררתי בעייה תיאורטית. אמרתי שבגלל זה שאין גישה עקרונית יוצרים בעיות פרגמטיות. אילו הסעיף היה עונה על בעיות פרגמטיות, הייתי מקבל אותו. אומרים שאדם לא ידע מה יחליט השופט. אין זה מדויק. אם אדם יצטרך להגיש תביעה לפני שידע שהשופט החליט, לא יגיש. יכל להיות שפסק הדין יזה מחלק וירשיע בחלק.

י. קרפ: זה הסיכון שהוא לוקח על עצמו. ואם יהיה זיכוי, הזיכוי אינו מחייב אותו.

י. ארידור: ברור. אבל זיכוי מטריאלי והרשעה פורמלית, זה יחייב אותו. הוא אינו מתערב במשפט הפלילי, אבל תביעתו האזרחית התמוטטה לחלוטין.

כמובן, הכל אפשר להסדיר בתקנות. אבל אינני רוצה בכך. אני רוצה תשובות ברורות. תקנות זה"תיקו - תקנות יתוצו בעיות וקושי"ת".

אני עוררתי בעייה מה יקרה אם יהיה הרכב של שלושה שופטים. גם את זאת אפשר להסדיר בתקנות. אבל ברור שהסעיף המוצע אינו מסדיר שום דבר, והוא רק גורם לסבוכים וסיבוכים פרגמטיים.

מ. בן-פורת: עקרונית אני מתייחס לסעיף בחיוב, כי הוא עשוי לחסוך במשפטים ובפרוצדורה. עצם העובדה ששופט שישיב במשפט פלילי, יהיה מורשה לברר תביעה אזרחית, חסוך סבל מאנשים רבים. אינני צריך להיות אחראי לתבונתם של התובעים או באי-כוחם. אם הוא מגיש את התביעה האזרחית עוד לפני שניתן פסק דין בתביעה הפלילית, אני אינני אחראי לכך.

למרות סעיף 42(ב) מאפשר לבית המשפט להתחשב בראיות ובמסקנות שהיו, אני משער לי שכל שופט שישיב בתביעה אזרחית, יעיין בתיק של המשפט הפלילי.

כיוון שאני מתייחס בחיוב לסעיף זה, הייתי מסתפק בכך אם בסעיף זה ייאמר במפורש, שלפני מועד הגשת התביעה ואופן הדיון ייקבעו הדברים בתקנות. האפשרות הניחנת לתובע לבחור את השופט קיימת גם היום.

י. ארידור: היום - לא.

מ. בן-פורת: לפי סעיף זה, כאשר התובע מבקש...

י. ארידור: התובע לא יבקש, אם לא ידע פסק הדין במשפט הפלילי. אבל כמחבן אפשר להגיד שלאזישמשו

בסעיף זה.

מ. בן-פורת: אלה שרוצים להשתמש בסעיף זה, אני רוצה לאפשר להם זאת.

היו"ר י. גולדשמידט:

האם התנאי להפעלת סעיף זה - אם ביקש מי שהגיש תביעה - הוא הכרחי? נניח שאיננו מוסרים את ההכרעה בידי מי שהגיש את התביעה האזרחית, הוא יוכל לפנות לאוחו בית המשפט אבל לא יוכל לבחור את השופט, כי על כך יחליט נשיא בית המשפט העליון. חלק מהעוקץ הוא בכך שהתבע יכול לבחור את השופט.

י. קרפ:

יש בכך כדי להחמיר עם התובע, כי יש סיכוי מסויים בענין שהוא בוחר להצטרף, כי הוא אינו יודע מה יפסוק השופט במשפט הפלילי.

י. ארידור:

אם לא ידע את פסק הדין, אף תובע לא ישחמש בסעיף זה.

י. קרפ:

זה לא יהיה הסעיף הכללי. הסעיף הכללי הוא השימוש בראיות. אבל אנו נחקלנו לפחות במקרה אחד שבית המשפט ראה שהיתה תביעה של יורשים, והוא לא יכול היה לפסוק, כי אלה היו שני חלקים נפרדים, והוא העיר על כך שאין לו סמכות לפסוק.

י. ארידור:

תובע נורמלי לא יזדקק לסעיף זה. מדוע הוא צריך להיות קשור במימצאים שאין לו

שום השפעה עליה?

י. קרפ:

תובע שיש לו ענין בפסק דין מהיר, יזדקק לסעיף.

י. ארידור:

בתביעות רציניות - ומדובר על תביעות רציניות - אני יכול להבטיח לכם שעורך דין שיגיש תביעה למעלה מ-20,000 לירות לא יזדקק לסעיף זה.

י. קרפ:

אולי צריך להבהיר, שצירוף זה יהיה רק כאשר הורשע הנאם, דבר המפחית את הסיכון של התובע; כי אז התובע יכול לעשות חשבון: אינני רוצה לקחת על עצמי את ניהול הענין; אם אני יודע שבית המשפט הרשיע את הנאשם, אני בוחר בדרך של הוכחת הנזק.

י. ארידור:

ואז הוא בוחר את השופט.

י. קרפ:

הוא אינו בוחר את השופט. הוא יודע שהתביעה תצורך, אם יש הרשעה.

י. ארידור:

ואז מתעוררת הבעייה של הרשעה חלקית. אנו איננו פותרים בעייה. אנו יוצרים בעייה.

י. קרפ:

אנו פותרים בעייה במקרים מסויימים.

היו"ר י. גולדשמידט:

חבר הכנסת בן פורת מסתפק בקביעת הדברים בחקנות. אפילו אם יהיה לוועדה מעמד לגבי קביעת התקנות, אין זה טוב שיותר מדי הלכות עקרויות בחוק ייקבעו בחקנות. לקראת המשך הדיון היה רצוי שנקבל ממשרד המשפטים חוות דעת מה בדעתו לסדיר בחקנות, ואולי הועדה תחווה דעתה איזה אלמנטים מהתקנות מוטב שיכנסו לחוק, כדי לא להשאיר פתח לספיקות.

ג. העברת חוק סדרי המשפט והמינהל (תיקון) לוועדת משנה

היו"ר י. גולדשמידט:

אני מציע להעביר חוק סדרי המשפט והמינהל (תיקון) הדין בתביעת פצויים על קרקעות במזרח ירושלים שהוקמו עליהם בנייני צבור או יועדו לשימוש צבורי - לוועדת משנה.

הוחלט להעביר חוק סדרי המשפט והמינהל (התיקון)

לוועדת המשנה.

היו"ר י. גולדשמידט:

הישיבה נעולה.